

Viola Parente-Čapková

Kirjallisuushistoriaa naisverkostoissa

Vuoden 2013 syyskuun lopussa päättyi virallisesti nelivuotinen COST-jakso eli verkostoitumishanke ”Women Writers in History: Toward a New Understanding of European Literary Culture” (WWIH, 2009–2013), jossa on ollut mukana Turun yliopiston kotimaisen kirjallisuuden ja kulttuurihistorian tutkijoita. COST eli *European Cooperation in Science and Technology Framework* ei rahoita varsinaista tutkimusta, mutta se edistää tutkimushankkeisiin johtavaa tutkijoiden verkostoitumista. Vaikka nykyään verkostoitumiseen liittyvät puheet tuntuvat jo melkein uuvuttavalta mantralta, WWIH onnistui tavoitteessaan enemmän kuin hyvin. Nelivuotinen yhteistyö, johon kuuluivat työpajat, konferenssit ja muut tapaamiset sekä jatkuva työskentely työryhmissä, tarjosi mahdollisuuden käytännön verkostoitumiseen, uusiin vertaileviin perspektiiveihin sekä naiskirjailijoiden verkostojen ja naisten kirjoittamien tekstien vastaanoton tarkasteluun. Lisäksi yhteistyö mahdollisti koko verkosto- ja verkostoitumisidean pohdinnan ilmiöinä ja tähän liittyvän itsereflektion.

WWIH-hankkeen taustalla oli *NEWW Network* (”New Approaches to European Women’s Writing”). Tämä länsieurooppalainen verkosto syntyi alun perin ennen vuotta 1900 ranskaksi kirjoittaneiden naiskirjailijoiden vastaanottoa tutkineiden alankomaalaisten ja myöhemmin myös muiden romanistien yhteistyön pohjalle. NEWW-verkostossa on alusta lähtien ollut mukana ajatus siitä, että vaikka naisten tiedetään osallistuneen kirjalliseen elämään paljon enemmän kuin mitä 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla kirjoitetut – yleensä miesten laatimat ja kansallista aatetta palvelevat – kirjallisuushistoriat meille uskottelevat, tieto itsessään ei riitä. Franco Morettin menetelmiä seuraten todettiin, että naisten läsnäolo pitää osoittaa ja todistaa. Ja koska eletään digitaalista aikaa, tietoa ei kannata kerätä muualle kuin digitaalisiin tietokantoihin, joista pystytään visualisoimaan sekä naisten välisiä että naisten ja miesten välisiä kirjallisia kytköksiä, suhteita ja kokonaisia verkostoja. Siksi verkostossa ryhdyttiin laatimaan digitaalista *Women Writers* -tietokantaa. Viimeisen neljän vuoden eli COST-verkostoitumishankkeen aikana alkuperäinen NEWW-verkosto on laajentunut kattamaan Euroopan Alankomaista Irlantiin ja Portugaliin sekä Suomeen, Balkanin maihin, Israeliin ja Turkkiin. Sen myötä on laajentunut myös edellä mainittu *Women Writers* -tietokanta. Oli erittäin virkistävää ja positiivista nähdä, miten tervetulleita eri Euroopan maista kotoisin olevat uudet tulijat olivat NEWW-verkostoon ja miten paljon kiinnostusta ”suurten” kirjallisuuksien tutkijat osoittivat Euroopan reunoilta tulevia

tutkimuksia ja aineistoja kohtaan. Vaikka tämän pitäisi olla itsestäänselvyys, kaikki tiedämme, ettei näin aina ole.

Kaikkien neljän vuoden aikana mukana olleiden näköpiiri on radikaalisti laajentunut. Alkuvaiheessa tuntui siltä, että koko ajan vain vyöryy uusia nimiä ja uusia konteksteja, joista useimmat olivat monipuolisesti ylijaraisia. Vaikka tiedämme, että kuulumisuudet kuten Marina Tsvetajeva eivät ole ylijaraisuudessaan ainutlaatuisia ilmiöitä, on tietenkin eri asia tutustua aiempaa syvällisemmin ja huippututkijoiden välityksellä vastaaviin tapauksiin eurooppalaisessa kontekstissa ja nähdä verkostojen ja yhteyksien laajuus. Neljän vuoden aikana tulivat tutummiksi muun muassa irlantilaiset ja portugalilaiset 1600-luvun nunnakirjailijat, Puolassa ja Venäjällä vaikuttanut galicialais-espanjalainen Sofia Casanova (1861–1958), Vuk Stefanović Karadžićin tytär, taiteilija, kirjailija ja tiedenainen Mina Karadžić (1828–1894) ja moni, moni muu – eivät kuitenkaan eristettyinä ”tapauksina” vaan eurooppalaisen kirjallisen elämän ja mitä erilaisimpien suhteiden ja trendien edustajina. Samoin oli helppo seurata, miten jotkut kirjalliset naiset (etuoikeutetut, keski- ja yläluokkaiset) ja heidän teoksensa matkasivat ajassa ja tilassa. Opittiin esimerkiksi, miten Fredrika Bremerin ajatuksia on otettu vastaan Espanjassa, slaavilaisissa maissa ja muualla Euroopassa, ja miten Englannissa oleskelleet turkkilaiset naiskirjailijat reflektoivat omaa ”itämaisyytään”. Verkosto on tarjonnut lisää mahdollisuuksia alueelliseen yhteistyöhön, joka on ollut eriasteista eri puolilla Eurooppaa. Pohjoismaiden tutkijoiden kesellä sitä on ollut jo pitkään, mutta esimerkiksi Kaakkois-Euroopan (Balkanin maiden ja Turkin) naisten kirjoittamaan kirjallisuuteen ja sen vastaanottoon keskittyvien tutkijoiden välinen systemaattinen yhteistyö on suhteellisen uusi asia.

COST:in verkostoitumishankkeesta on poikunut myös konkreettisia kansallisia ja kansainvälisiä tutkimusprojekteja. Yksi niistä on viiden maan yhteinen hanke *Travelling Texts, 1790–1914. The Transnational Reception of Women’s Writing at the Fringes of Europe (Finland, the Netherlands, Norway, Slovenia, Spain)*, joka kuuluu HERA:n (Humanities in the European Research Area) rahoittamaan ”Cultural Encounters” -ohjelmaan. Hankkeessa, joka on saanut rahoitusta kolmeksi vuodeksi (2013–2016), tutkitaan transnationaalista, ylijaraista naiskirjailijoiden vastaanottoa Euroopan reunoilla. Suomen tutkimusryhmään kuuluvat kotimaisen kirjallisuuden professori Päivi Lappalainen johtajana ja Viola Parente-Čapková vanhempana tutkijana. Hankkeen tärkeänä yhteistyötahona toimii Turun kaupunginkirjasto, jonka ainutlaatuinen ”vanha kokoelma” on tärkeä osa tutkittavaa aineistoa. *Travelling Texts* -hankkeen tavoitteena on kartoittaa kirjallisia kohtaamisia ja analysoida naisten osallistumista 1800-luvun Euroopan kirjalliseen kulttuuriin. Tällöin tutkitaan sekä ”suuriin” (ranskalaiseen, englantilaiseen, saksalaiseen) kirjallisuuksiin kuuluvien naiskirjailijoiden, kuten esimerkiksi George Sandin, vastaanottoa Euroopan periferiassa, että Euroopan

yksittäisten reuna-alueiden välistä kulttuurista vaihtoa naiskirjailijoiden vastaanoton näkökulmasta. Pyrkimyksenä on päästä yksittäisten, eristettyjen tapaustutkimusten yli ja esittää tutkimuksen tulokset laajemmassa eurooppalaisessa kontekstissa – sekä teoreettisesti että edellä mainitun *Women Writers* -tietokannan avulla. Itse tietokantaa kehittää toinen COST-hankkeen tulos, Hollannin CLARIN:in rahoittama *COBWWEB*-hanke (*Connections Between Women and Writings Within European Borders*), joka vielä selvemmin kuin *Travelling Texts* kuuluu Digital Humanities -aihealueen piiriin ja jonka toimesta tietokannasta kehitetään kunnianhimoista virtuaalista tutkimusympäristöä.

Kaikkien näiden projektien pitäisi palvella suurta tulevaisuuden hanketta: uuden eurooppalaisen kirjallisuuden ja kirjallisen elämän historian kirjoittamista, jossa olisi fokuksena naisten kirjallisen tuotannon vastaanotto.

Linkejä

<http://www.costwwih.net/>

http://www.womenwriters.nl/index.php/Women_writers%27_networks

http://www.womenwriters.nl/index.php/Database_WomenWriters

<http://neww.huygens.knaw.nl/>

http://www.womenwriters.nl/index.php/Travelling_Texts

<http://www.womenwriters.nl/index.php/COBWWEB>

<http://hiiskuttua.utu.fi/2013/10/cost-verkoston-yhteistyosta-matkustaviin-teksteihin/>